

lényegesbet kell megtartani. Ha két kiadása van egy műnek, ezt mindig ki kell tenni azon a nyelven, melyen a mű írva van, p. o. 2. edit. vagy 3. Aufl. vagy 2. kiadás, a kötetek számát úgy mint fentebb előadám 2 kött, vagy két kött együtt, vagy 4 rész két kötetben, végre az évszámot. A lap-számot nem teszszük ki.

IV. Be lévén a könyvek czímei a repertoriumokba is vezetve, következik az összes cím lapoknak a szakosztályokra való tekintet nélküli szétvetése és egy általános catalogussá ábécze-rendben való egyesítése. Itt ridegen az ábéczéhez kell ragaszkodni, és pedig: *a)* az egyes cím lapok betűrendjére s illetőleg azok sorrendjére nézve mindig a cím lap rendszava határoz; *b)* mikor két önálló műnek ugyanazon rendszava van, a mű címében legelőször előforduló főnév; *c)* midőn ugyanazon szerzőnek több műveit kell egymásra következtetni, szintén ez; *d)* ugyanazon mű több kiadásánál az időrend; *e)* eredeti mű és fordítás között mindig az eredeti jön első helyre, s csak azután a fordító és commentator.

A „FARKAS LAJOS“-féle GYŰJTEMÉNY CODEXEI A MAGYAR NEMZETI MUZEUM KÖNYVTÁRÁBAN.

Közli: **Csontos János.**

(Vége.)

VI.

Juvenalis Junii Satyrae.

Hártyacodex a XV-ik századból, kis 8-adrét, 80 levél év nélkül. Fehér hártyán, olasz kézzel csinosan, de hibásan írott codex, színezett kezdő-betűkkel.

1-ső levél innenső lap homlokzatán olvasható: „Materiam et causam satyrarum hac inspice prima“ —, a satyrák inscriptiója a következő: „Junii Juvenalis aquinatis Satyricorum etc.“, a szöveg pedig kezdődik ezen szavakkal: „Semper ego auditor tantum nunquamne reponam“ etc., végződik a 80-ik levél tulsó lapján: „Utleti phaleris omnes et torquibus omnes.“ — A lapszéleken és a sorok között, a corrector igazításai láthatók.

Juvenalis Decimus Junius, legkitünőbb romai satyrikus költő, sokkal ismeretesebb a magyar közönség előtt, semhogy róla tüzetesebben szólni szükségesnek tartanánk. Első században élt s száműzetésben írta satyráit. — És mintán a philologusok közt, a XVI-ik satyra valóságos vita tárgyát képezi, a tudomány érdekében fölötte kívánatos, hogy a középkor írott emlékeiből közvetlenül az eltérések constatatáttassanak, s az interpolatio mellett vagy ellen minden egyes codexből új érvek meríttessenek. —

Kitünő magyar fordítását Dr. Barna Ignácztól birjuk.

Ujabbkori vörös bársonykötés. [Cod. MSS. Lat. 205.]

VII.

Laurentii Pisani presbyteri dialogi quatuor de amore.

Hártyacodex XV-ik századból, 4-ed rét 228 levél év nélkül.

Fehér hártýára, olasz kézzel igen hibásan és egyenetlen tintával írt codex, szép aranyozott Initialisokkal és lapszéli színes ékítményekkel.

1-ső levél innenső lapja, fönnt és baloldalon lapszéli arabeskes ékítményeket, alul pedig ismeretlen címert mutat fel; a Q. kezdő betű miniatúrában a szerző arczképét ábrázolja s a szöveg rubrumban capitalis betűkkel ezen szavakkal kezdődik: „Presbyteri Laurentii pisani dialogus primus etc. Quando omnipotenti Deo placuit te patrum ornatissime“ etc., — végződik a codex 228-ik levél innenső lapján: „longa pompa deduxere inde in sua abiere omnes“ — és alább „Τελος δεω etc. finis Deo laus Amen“. A codex lapszéli jegyzetekkel, valamint szövegek közötti igazításokkal bővelkedik s Farkas Lajos állítása szerint De Lavallière herezeg könyvtárából származik.

A mű tartalma erkölctani s szerzője egy Lőrincz nevű pisai szerzetes asketa, ki a XII-ik században élt.

Félbörkötés. [Cod. MSS. Lat. 206.]

VIII.

Lucani Pharsalia.

Hártyacodex XV-ik századból, kis 8-adrét 185 levél, év nélkül.

A finom sárgás hártýára, újgóth betűkkel csinosan írott s marginalis, valamint sorok közötti glossákkal bővelkedő codexet, kitünő kivitelű aranyos kezdők és lapszéli tuskés alakú aranyozott díszítések

ékesítik, melyek a francia könyvfestészeti iskola termékére engednek következtetni.

1-ső levél innenső lapján, melynek három szegélyét aranyozott diszítések foglalják el, a homlokzaton olvasható: „Corduba me genuit rapuit Nero prelia diri“, a szöveg kezdődik alább: „Bella per emathios plusquam civilia campos“, végződik a 185-ik levél innenső lapján: „Obsedit muris calcantem menia magnum“, lejjebb pedig rubrumban, „Explicit Lucanus“ — A codex rézcsattal diszített kötése XVI-ik századból való s külső fehér disznóbőr borítékán B. Werthern címerét tünteti elő.

Marcus Annaeus Lucanus romai költő, Spanyolország Cordova nevű városában született Kr. u. 38-ik esztendőben, romai előkelő családból. Neveltetése Rómában történt, hol Seneca által Neronak bemutatott s ettől quaestori hivatalt nyert. De Cajus Calpurnius Piso Nero elleni összeesküvésében részt vevén, 65-ben halálra ítéltetett, mely ítélettől csak ereinek önkéntes felnyitása által menekülhetett meg. Hátrahagyott műveiből legteljesebben csak a „Pharsalia“ maradt fenn, melyben a Caesar és Pompejus közötti polgárháborút történeti hűséggel rajzolja.

E műnek, mely később sok interpolationnak volt kitéve, magyar kiadását Baksay Sándor pályanyertes fordításában bírjuk.

XVI-ik századi fehér bőrkötés. [Cod. MSS. Lat. 213.]

IX.

Officium Beatae Mariae Virginis.

Czímnélküli hártycodex a XV-ik századból, 16-odré 172 levél, a végén csonka, év nélkül.

Két különböző kéz által ujjóth betűkkel írt imádságos könyv, melyben a tollal rajzolt vörös és kék színű kezdők, minden zsoltársor elején jönnek elő.

Első 7 levél naptárt tartalmaz, a 8-ik levél innenső lapja bibliai jelentőségű színes képet ábrázol, a tulsón pedig kezdődik a szöveg ezen szavakkal: „Incipit cursus de beatissima Maria virgine“, ezután következnek a zsoltárok megfelelő imádságaikkal, 172-ik levél tulsó lapján végződik a codex ezen szavakkal: „Oratio ad sanctissimum Sebastianum martyrem.“

Ujabbkori bőrkötés. [Cod. MSS. Lat. 235.]

X.

Officium Beatae Mariae Virginis.

Hártyacodex XV-ik századból, 8-ad rét 125 levél év nélkül.

Finom vékony hártára, újgóth betűkkel szépen írott imádságos könyv, mely a francia könyvfestészetnek egész tárházát tünteti előnkbe. Nagyobb és kisebb gyönyörűen festett, minden zsoltársors elején előforduló Initialisok, váltakozó arany, vörös és kék alapszínben, ragadják meg első pillanatra figyelmünket; a lapszéli ékítmények arany alapszínben, virágokat, gyümölcsöket, madarakat s egyéb grotesk alakokat phantastikus egyvelegben mutatnak fel; de a mi a codex fődíszét teszi, úgy ez kétségkívül azon nagyobb szabású bibliai jelentőségű 11 miniature-kép, melyeknek mesteri kivitele a burgundi hercegek műpártoló bőkezűségét hirdeti. Ily imádságos könyvek költséges kiállításuknál fogva ritkaságok közé tartoznak, megrendelésre gazdag főurak számára készültek s Franciaországban XIV-XV-ik században a Valois nemzetségből származott királyok és hercegek áldozatkész pártfogása mellett, érték el tökéletesítésök tetőpontját.

A codex első 3 levele francia naptárt tartalmaz, 4-ik levél innenső lapján kezdődik a codex kék színben: „Inicium sancti evangelii secundum Johannem Gloria tibi Domine.“ etc. — 125-ik levél innenső lapján végződik a codex: „per dominum nostrum jesum christum filium tuum qui tecum vivit et regnat etc.“ A tulsó lap üres.

Ujabbkori bőrkötés.

[Cod. MSS. Lat. 236.]

XI.

Orarium seu Officium Beatae Mariae Virginis.

XV-ik századbeli németalföldi hártacodex, 12-ed rét 204 levél.

Sárgás hártára, újgóth betűkkel 2 apácza által csinosan írt holland imádságos könyv, melyet igen szép Initialisok, Miniaturák s lapszéli grottesk díszítések ékesítenek.

Első 8 levél naptárt tartalmaz, 9-ik levél innenső lapján rubrumban kezdődik a szöveg: „Hyr beghint onser leuer“ s. t. b., a 88, 95, 98 és 139. levelek jobbszéli ékítményei le vannak vágva, 209-ik levél innenső lapján végződik a codex ezen szavakkal: „Scriptum et explicitum est praesens orarium per me sororem Aleidim Reineri ordinis sancti Johannis hierosolimitani Saere domus in pratis Werphum. Anno nostre salutis

M. VI quinto kl. Januarias. Illuminatum vero et rubricatum per sororem Kunnegundiz ejusdem ordinis et domus Anno domini natiuitatis ejusdem VIII kl. Octobris.“ — A codex íratási ideje tehát az írás, díszítés s a szöveg sajátosságai után ítélve, 1406-ik esztendőre esik, írta Reiner Alexa, festette Kunekunda verfeni jánosrendi szerzetesnők s az általuk kitett évszámból négy C. vagyis 400 év maradt ki.

Az egykoru sárga rézesattokkal díszített kötés borítékja, egy XII-ik századi latin biblia-codexből vétetett.

[Cod. MSS. Holland. 6.]

Duodec.

Más nyelvű codexek.

XII.

Nowi Zákon.

Cseh papircodex XV-ik századból, 2-od rét 275 levél elején csonka.

Papirra 2 hasábon újgóth betűkkel szépen írt Biblia, mely a cseh könyvfestészet igen szép miniaturejait s lapszélékítményeit egyesíti magában. Tartalmazza az új szövetségi könyvekből a következőket: Négy Evangelistát Máthénál kezdve, Pál apostol leveleit a Romaiakhoz, Korinth. Galath. Ephes. Philip. Thesalon. Timoth. Titus, Filemon és Zsidókhoz, Apostolok cselekedeteit, az ugynevezett kánoni könyveket: Jakab, Péter, János és Judás leveleit, végre az Apocalypsis könyvét. — Ezután következnek böjti (quadragesimales) epistolák, végződik egy Regestrummal super epistolis dominicalibus.

Az eredeti szöveg elejéről, hiányzik az előbeszéd s Máté evangéliumából majdnem 4 fejezet; mely hiány azonban, a codexben előforduló hiteles jegyzet tanúsága szerint, egy magyarországi születésű esztergommegyei pazmaneumi növendékpaptól, névszerint Holly Jánostól 1807-ben sajátkezűleg pótoltatott, ugyanattól a Hollytól ki később mint szláv költő ismertebb nevet vívott ki magának.

Az eredeti szöveggel kezdődő legközelebbi most 6-ik levél innenső lapján, folytatólagosan kezdődik az első hasáb ezen szavakkal: „geho po wssy Syry.“ a 64—78, 84, 107, 119 és 141. levelek csonkák; 259-ik levél innenső lapján az Apocalypsis végén olvasható:

„Dokonana gest řecz Noweho zakona leta božieho Tisice./
cztyristeho Ssedesateho dewateho etc. skrze Waclawa ngekdi u

Swateho Wojteha prebiwajiciho Majstra skolniho we Wiligu S. gakuba Apostola. Budiž Bohu chvala czest.“ Eszerint a codex Csehországban, Venczell nevű sz. adalberti iskolamester által íratott 1490-ben; 275-ik levél innenső lapján vége szakad a codexnek ezen szavakkal: „mnoho gest w nebesych amen“ — és alább: „stan se wule bozy amen.“ — E codex valamikor a Pazinaneumé lehetett, mert a 8-ik levél tulsó lapjának szélein olvassuk: „Novum Testamentum Manuser. Bohem. colleg. Pazman. sub cura PP. Soc. Jesu. Viennae Catalogo inscriptum sub littera B. No. 1667.“, de a „habent sua fata libelli“ ismeretes mondás, rajta is teljesedésbe ment.

Uj bőrkötés

[Cod. MSS. Boh. 26.]
folio.

XIII.

Liber choralis hymnorum Ritualium in Ecclesia
orientali usitatorum.

Görög papircodex XVI-ik századból, 12-ed rét 323 levél, cím és év nélkül.

Pamutpapíron, (charta bombycina) kis görög betűkkel írott, görög egyházi énekes könyv, melyben a dallamok az egész codexen keresztül, nem vonalokon fekvő hangjegyekkel, hanem fekete és vörös neumákkal vannak jelölve.

1-ső levél innenső lapján vörös színű Initialissal, melynek a codexben nagy számmal előfordúlnak, kezdődik a szöveg: „Κυρίε“, stb. szóval, végződik 323-ik levél innenső lapján: „δευτερολογος: v.“ szóval; a tulsó lap üres.

Ujabb kori hártyakötés.

[Cod. MSS. Graec. 4.]
Duodec.

XIV.

Pamphilia.

Olasz hártyacodex a XVI-ik századból, 4-ed rét 133 levél, ismeretlen szerzőtől év nélkül.

Szép fehér hártján, olasz cursiv betűkkel esinosan írt s aranyozott kezdőkkel ékeskedő codex, zöld alapszínben aranynyal festett lapszéli díszítésekkel.

A francia „Saluts d'amour“ vagy az olasz „Bocaccio Fiametta“ ízlésében, két szerelmesnek prózában és versekben írt levelezései, képezik a codex tartalmát.

1-ső levél innesső lapja mind a négy szélein, gyönyörű ékítményeket festett és aranyozott alakokkal s egy ismeretlen monogrammot tüntet elő; a szöveg inscriptiója arany capitális írással a következő: „Pamphilia ad ill. d. de. s. p. e.“ mi így olvasható: P. ad illustrissimum dominum deiphebum salutem petit egregie; az L. kezdő betű egy ünnepi mezben öltözött előkelő hölgyet ábrázol ijjal egyik s nyíllal másik kezében; a szöveg kezdődik: „Lantiqua et diu observata.“ s. t. b., 133-ik levél innesső lapján végződik a codex ezen szavakkal: „et amia damni pensando habbi al cuna uolta compassione Vale.“ — Előbbi közvetlen birtokosa szerint, De La Vallière herezeg könyvtárából való.

Félbörkötés.

[Cod. MSS. Ital. 60.]

Quart.

A CROUY-IRODALOM.

Közli: **Thallóczy Lajos.**

A Crouy családnak az Árpádoktól való leszármazására vonatkozó kérdések évtizedeken át élénk érdeklődéssel, majd elkeseredett szenvedélyességgel foglalkoztatták nemcsak hazánknak, hanem Olasz- és Franciaországoknak történészeit. A tudományos discussióba politikai czélatok vegyültek. A közrebocsátott munkák és röpiratok egész kis könyvtárt képeznek. Nagy részök egészen ismeretlen maradt nálunk. Úgy vélem, jó szolgálatot teszek, midőn azokat jelen czikkemben könyvészeti rövidséggel megismertetem.

Crouy János Claudius és öccse Ferencz Miklós 1790-ben a grenoblei kir. törvényszék előtt leszármazási pört indítottak. E rendkívül érdekes és bonyolódott esetet leszármazási és történelmi szempontból, ugyanez idétt következő munka írta le:

— Chronologie historique des ducs de Croy. A Grenoble. De l'Imprimerie de J. M. Cuchet 1790. 4°. 307 l.

E mű szolgál alapjául, a később négyfelé is elágazott vitának. Ugyanez évben még, Koppi Károly egyetemi történettanár karolta föl e tárgyat, és pedig Crouyt védőleg; meg is lakolt érte. Műve ily czím alatt jelent meg: